

Undersökningen om vuxnas deltagande i utbildning 2012

UF0538

I denna beskrivning redovisas först allmänna uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Allmänna uppgifter	2	
A.1	Ämnesområde.....	2	
A.2	Statistikområde.....	2	
A.3	SOS-klassificering.....	2	
A.4	Statistikansvarig.....	2	
A.5	Statistikproducent.....	2	
A.6	Uppgiftsskyldighet.....	3	
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter.....	3	
A.8	Gallringsföreskrifter.....	3	
A.9	EU-reglering.....	3	
A.10	Syfte och historik.....	3	
A.11	Statistikanvändning.....	4	
A.12	Uppläggning och genomförande.....	4	
A.13	Internationell rapportering.....	4	
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar.....	5	
B	Kvalitetsdeklaration	5	
B.0	Inledning.....	5	
B.1	Innehåll.....	6	
1.1	Statistiska målstorheter.....	6	
1.1.1	Objekt och population.....	6	
<i>Urval 6</i>			
1.1.2	Variabler.....	6	
1.1.3	Statistiska mått.....	8	
1.1.4	Redovisningsgrupper.....	8	
1.1.5	Referenstider.....	9	
1.2.	Fullständighet.....	9	
B.2	Tillförlitlighet.....	10	
2.1	Tillförlitlighet totalt.....	10	
2.2	Osäkerhetskällor.....	10	
2.2.1	Urval.....	10	
2.2.2	Ramtäckning.....	12	
2.2.3	Mätning.....	12	
<i>Frågeformuläret.....</i>			<i>13</i>
<i>Indikationer på mätproblem.....</i>			<i>14</i>

2.2.4	Svarsbortfall	14
2.2.5	Bearbetning	17
	<i>Granskning och rättning</i>	<i>17</i>
	<i>Framställning av resultat.....</i>	<i>17</i>
2.2.6	Modellantaganden	17
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått.....	18
B.3	<i>Aktualitet</i>	<i>18</i>
3.1	Frekvens	18
3.2	Framställningstid.....	18
3.3	Punktlighet	18
B.4	<i>Jämförbarhet och sammanvändbarhet.....</i>	<i>18</i>
4.1	Jämförbarhet över tiden.....	18
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	19
4.3	Sammanvändbarhet med annan statistik	19
B.5	<i>Tillgänglighet och förståelighet</i>	<i>19</i>
5.1	Spridningsformer.....	19
5.2	Presentation	19
5.3	Dokumentation	19
5.4	Tillgång till primärmaterial	20
5.5	Upplysningstjänster.....	20

A Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Utbildning och forskning

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Befolkningens utbildning

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS) Nej

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: SCB
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23
Kontaktperson: Mattias Fritz
Telefon: 019 - 17 62 67
Telefax: --
E-post: fornamn.efternamn@scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: SCB
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostersgatan 23

<i>Kontaktperson:</i>	Mattias Fritz
<i>Telefon:</i>	019 - 17 62 67
<i>Telefax:</i>	--
<i>E-post:</i>	fornamn.efternamn@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Ingen uppgiftsskyldighet finns enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. För att skydda enskilda personers eller företags sekretessbelagda uppgifter i den offentliggjorda statistiken, görs en så kallad röjandekontroll. Röjandekontrollen innebär att åtgärder görs för att säkerställa att enskilda personers eller företags uppgifter inte kan utläsas ur statistiken.

Samtliga uppgifter skyddas av sekretessen. Personuppgifter finns i statistikregistret. Sekretessen gäller i 70 år. Personnummer finns i statistikregistret. Vid begäran från privatperson enligt Personuppgiftslagen lämnas registerutdrag, vilket innehåller uppgifter om den egna personen.

A.8 Gallringsföreskrifter

Registret avidentifieras efter insamlingen och sparas i SCB:s arkiv tills beslut om eventuellt bevarande har fattats.

A.9 EU-reglering

Statistiken regleras av EU-rättsakt, Regulation No 823/2010, från 17 september 2010. Den innebär att EU-länderna ska, så långt det är möjligt, följa den manual med rekommendationer som finns framtagna kring hur undersökningen ska genomföras. Det framgår också vilka variabler som det är krav på att samla in. Det är Eurostat tillsammans med berörda EU-länder som har arbetat fram manualen. Vissa variabler passar inte svenska förhållanden och håller därför dåligt kvalitet, exempelvis utbildningskostnader för formell utbildning. I Sverige är själva utbildningen gratis för studenten och det kan vara svårt att svara för vem som betalade för den.

A.10 Syfte och historik

Syftet med undersökningen *Vuxnas deltagande i utbildning* är att mäta den vuxna befolkningens, 25-64 år, totala deltagande i lärandeaktiviteter under ett år. En lärandeaktivitet omfattar deltagande i formell och icke-formell utbildning eller informellt lärande. Men det är främst icke-formell utbildning som under-

sökningen avser och det ställs därför djupare frågor om samtliga icke-formella utbildningar (dock högst tre) per undersökningssperson. För formell utbildning ställs endast djupare frågor om den senaste utbildningen och för informella utbildningsaktiviteter ställs inga djupare frågor.

Undersökningen genomfördes i sin nuvarande form för första gången i Sverige under hösten 2005 och våren 2006. Undersökningen är en ny och viktig källa för att beskriva den vuxna befolkningens deltagande i livslångt lärande. Under 2002 genomfördes en liknande undersökning som gick under namnet *Vuxnas lärande*.

I juni 2004 bildades en arbetsgrupp för att konstruera frågeformuläret till den internationella undersökningen. I arbetsgruppen ingick representanter från Eurostat och tioalet EU-länder, däribland Sverige.

Innehållet i undersökningen fastslogs i juni 2005 och det svenska frågeformuläret genomgick ett mättekniskt test i augusti 2005.

A.11 Statistikanvändning

De viktigaste användarna av undersökningen är Eurostat, Utbildningsdepartementet, Universitetskanslersämbetet och Skolverket. Statistiken beskriver främst hur många som deltar i formell eller icke-formell utbildning, vilka som deltar samt om det är arbetsrelaterad utbildning eller inte. Statistiken kan exempelvis användas för arbetsmarknads-/utbildningspolitiska avsikter.

A.12 Uppläggning och genomförande

Undersökningen om vuxnas deltagande i utbildning är en urvalsundersökning och genomförs som en intervjuundersökning av 5 000 urvalspersoner. Intervjuer genomfördes under perioden mars 2012 – november 2012. I den första undersökningsomgången 2005-2006 gjordes i huvudsak besöksintervjuer men kostnaden blev alltför hög. Intervjuerna 2012 genomfördes därför huvudsakligen som telefonintervjuer men även besöksintervjuer förekom. Frågeformuläret är komplext och fungerar bäst vid besöksintervjuer men telefonintervjuer bedöms också fungera med god kvalitet i insamlat data.

Variabler från Registret över totalbefolkningen (RTB) användes för att skapa en urvalsram och hämta aktuella adressuppgifter från. Registervariabler om exempelvis högsta utbildningsnivå, kön och födelseår kopplas till intervjuvarren.

A.13 Internationell rapportering

Aidentifierade mikrodata från den svenska undersökningen levererades till Eurostat i mars 2013, enligt EU-rättsakt, Regulation No823/2010 som hänvisar till Regulation No 452/2008. Regulation No 452/2008 hänvisar i sin tur till Regulation (EC) No 322/97 och Regulation (Euratom, EEC) No 1588/90, som behandlar sekretessbestämmelser om överföring av individuppgifter från EU-länder till Eurostat. Materialet levererades som en SPSS-fil.

Undersökningen genomfördes i samtliga 27 EU-länder samt Norge, Schweiz och Serbien. Jämförbara resultat från länderna publicerades av Eurostat under 2013. Det engelska namnet på undersökningen är "Adult Education Survey" (AES).

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Kommande undersökningsomgång av "Adult Education Survey" är planerad till år 2016. Små förändringar kommer att ske till den undersökningsomgången, exempelvis kommer avsnittet om informellt lärande att bli mindre omfattande. För att minska kostnaderna för undersökningsomgången 2016 kommer ett experiment att genomföras under 2015 för att utreda om det går att samla in data via webbenkät i kombination med telefonintervjuer.

Det finns även ett förslag från Eurostat att utöka populationen i AES, efter undersökningsomgången 2016, från nuvarande 25-64 år till 15-74. I förslaget ryms också en utvidgning av frågeformuläret. Eurostat föreslår att lägga till frågor om validerade utbildningar, utöka frågor om arbetsstatus, utbildningskostnader och utbildningsbakgrund men samtidigt exkludera frågor om informellt lärande och språkkunskaper. Undersökningen skulle då byta namn till Education and Training Survey (ETS) eftersom det inte längre bara handlar om vuxnas lärande. Eurostat utreder också intresset att minska tidsintervallet mellan undersökningsomgångarna till 4 år istället för nuvarande 5 år.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

SCB deklarerar kvaliteten i sina undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) **Jämförbarhet och sam användbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

I SCB:s MIS 2001:1 Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik ges generella beskrivningar och definitioner av SCB:s kvalitetsbegrepp och de olika kvalitetskomponenterna, se www.scb.se.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De viktigaste målstorheterna i undersökningen är:

- Andel av Sveriges vuxna befolkning, 25-64 år, som deltagit i formell eller icke-formell utbildning under en tolv månaders period bakåt från intervjutillfället som ägde rum någon gång mellan mars 2012 – november 2012.
- Andel av Sveriges vuxna befolkning, 25-64 år, som deltagit icke-formell utbildning under en tolv månaders period bakåt från intervjutillfället som ägde rum någon gång mellan mars 2012 – november 2012.

1.1.1 Objekt och population

Objekt

Undersökningen har två objekt; individer och de lärandeaktiviteter som en individ utfört under referensperioden. En lärandeaktivitet definieras som en formell eller icke formell utbildningsaktivitet eller en informell aktivitet där intervjupersonen försökt lära sig något på egen hand, t.ex. läsa en instruktionsbok eller läsa på om ett ämne på Internet.

Population

Individ

Målpopulationen av objektet individ utgörs av i Sverige bosatta individer i åldrarna 25-64 år. En rampopulation med individer folkbordförda i Sverige hämtades från Registret över totalbefolkningen avseende den 30 november 2011. Rampopulationen avgränsades till de individer som fyllt 25-64 år den 31 december 2011. Rampopulationen utgjordes av 4 870 444 personer.

Lärandeaktivitet

Målpopulationen av objektet lärandeaktivitet utgörs av individobjektens lärandeaktiviteter under en tolv månaders period bakåt från intervjutillfället som ägde rum någon gång mellan mars 2012 – november 2012.

Urval

Från rampopulationen drogs ett stratifierat obundet slumpmässigt urval om 5 000 individer, vilket bedömdes ge tillräcklig precision i skattningarna för de viktigaste målstorheterna. Stratifieringsvariabler var kön, ålder och utbildningsnivå.

1.1.2 Variabler

Variablerna i statistiken är hämtade från intervjuer. Variablerna avser i vissa fall objektet individ och i vissa fall objektet lärandeaktivitet. Nedan definieras de viktigaste variablerna i undersökningen.

Observationsvariabler avseende objektet individ

Deltagande i formell utbildning: Avser organiserad utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet, t.ex. gymnasieskola, universitet/högskola, kommunal- och annan vuxenutbildning, folkhögskola, Kvalificerad yrkesutbild-

ning (KY), arbetsmarknadsutbildning, polishögskola och försvarshögskola. Referenstid för variabeln är senaste 12 månaderna före intervjutillfället.

Deltagande i icke-formell utbildning: Avser utbildning, kurser, studiecirklar, etc. utanför det reguljära utbildningsväsendet. Utbildningarna kan vara organiserade av exempelvis arbetsgivare, utbildningsföretag, musikskola, studieförbund, trafikskola, idrottsförbund/idrottsförening eller fackförening. De kan gå under skilda namn som konferens, kongress, workshop, seminarium, föreläsning och studiedag. Det kan även handla om privatlektioner eller instruktioner från tränare eller annan rådgivare. Referenstid för variabeln är senaste 12 månaderna före intervjutillfället.

Deltagande i informell utbildning: Avser lärande utan att delta i lärarledd utbildning. I undersökningen ställdes fördjupande frågor om högst två aktiviteter för informellt lärande. Referenstid för variabeln är senaste 12 månaderna före intervjutillfället.

Anledningar till att inte delta i mer lärande: Avser de som deltagit i lärande under de senaste 12 månaderna fick svara på om de ville delta i mer lärande eller inte. De som ville delta i mer lärande fick dessutom svara på orsaker till varför de inte i deltog i mer lärande.

Anledningar till att inte delta i lärande alls: De som inte deltagit i lärande under de senaste 12 månaderna fick svara på om de hade velat delta i lärande. De som ville delta i lärande fick dessutom svara på orsaker till varför de inte i deltog i lärande.

Datorkunskaper/Internetanvändning: Personer som använt en dator någon gång fick göra en självbedömning om sina datorkunskaper inom tio specifika områden, från enkla (till exempel om man kopierat eller flytta en fil) till svårare (till exempel om man använt programmeringsspråk). Undersökningsspersonen fick också bedöma sina internetkunskaper inom sju specifika områden, från enkla till svårare.

Språkkunskaper: Undersökningsspersonen fick svara på vilka språk, förutom modersmålet, som hon/han kan använda. För varje språk fick undersökningsspersonen sen bedöma sina språkkunskaper enligt följande indelning.

- Jag kan endast förstå och använda ett fåtal ord och fraser.
- Jag kan förstå och använda de vanligaste uttrycken. Använder språket när det gäller välkända saker och situationer.
- Jag kan förstå det väsentliga i tal och skriva enkla texter. Kan beskriva erfarenheter och händelser och prata relativt flytande.
- Jag kan förstå ett brett urval av krävande texter och använda språket flexibelt. Behärskar språket nästan helt.
- Behärskar språket helt

Yrke och sysselsättning: Undersökningsspersonen fick svara på vilket yrke och vilka huvudsakliga arbetsuppgifter som denne hade vid intervjutillfället. Det var även möjligt att ange om man inte var sysselsatt. Informationen kodades sedan till den internationella standarden för yrkesklassificering, ISCO-08.

Intervjuvariabler avseende lärandeaktivitet

Utbildningsinriktning (avser formell, icke-formell och informell utbildning): Undersökningsspersonen fick för varje utvald lärandeaktivitet ange det huvudsakliga innehållet eller huvudämnet i utbildningen. Informationen kodades sedan till svensk utbildningsnomenklatur (SUN 2000).

Anledning till deltagande i lärandeaktivitet (avser icke-formell utbildning): Undersökningsspersonen fick ange om deltagandet i lärandeaktiviteten skedde av huvudsakligen personliga skäl eller huvudsakligen yrkesrelaterade skäl.

Utbildning under arbetstid (avser icke-formell utbildning): Undersökningsspersonen fick ange om deltagandet i lärandeaktiviteten skedde helt på betald arbetstid (även utanför arbetstid om undersökningsspersonen fått betalt för utbildningstimmarna eller fått extra ledighet), till största delen på betald arbetstid, till största delen utanför betald arbetstid eller inte alls på betald arbetstid. Om utbildningen bedrevs till hälften på betald arbetstid och till hälften utanför betald arbetstid räknades det som ”till största delen på betald arbetstid”.

Antal undervisningstimmar (avser formell och icke-formell utbildning): För formell utbildning fick undersökningsspersonen ange hur många veckor eller dagar studierna omfattade och hur många undervisningstimmar per vecka eller dag som utbildningen i genomsnitt omfattade. För icke-formell utbildning fick undersökningsspersonen ange hur många dagar lärandeaktiviteten omfattade och hur många timmar per dag som utbildningen i genomsnitt omfattade.

Kostnader för lärandeaktivitet (avser formell och icke-formell utbildning): För formell utbildning och icke-formell utbildning fick undersökningsspersonen ange hur mycket hon/han eller någon annan i familjen betalat för kursavgifter, prov, böcker och studiehjälpmedel. Om hon/han eller någon annan i familjen inte betalat för hela kursens avgifter frågades också efter vem annan som betalat.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska storheterna (parametrarna) utgörs främst av kvoter men även antal. Kvoter redovisas främst i form av skattad andel personer med en viss egenskap eller skattad andel lärandeaktiviteter med viss egenskap. Antal redovisas främst i form av skattat antal personer med en viss egenskap eller skattat antal lärandeaktiviteter med viss egenskap.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas främst efter följande grupper:

Utbildningsnivå: Individens högsta avslutade utbildning hämtades från Utbildningsregistret och avser utbildningar fram till vårterminen 2010. Redovisas på nio grupper enligt den internationella standarden för utbildningsklassificeringar, ISCED-97.

Tabell 1. Utbildningsnivå.

ISCED97	SUN2000 2-siff nivå	Förklaring
1	10	Förgymnasial utbildning kortare än 9 år
2	20	Förgymnasial utbildning 9 år
3C	31-32	Gymnasial utbildning kortare än 3 år
3A	33	Gymnasial utbildning 3 år
4	410	Eftergymnasial utbildning kortare än 2 år
5B	52	Eftergymnasial utbildning 2 år
5A	53-55	Eftergymnasial utbildning 3-5 år
6	60-64	Forskarutbildning
9	99	Okänd

Kön: Hämtades från Registret över totalbefolkningen.

Ålder: Hämtades från Registret över totalbefolkningen.

Region enligt EU:s NUTS2 (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques): Hämtades från folkbokföringslän enligt Registret över totalbefolkningen.

Inrikes/utrikes född: Hämtades från Registret över totalbefolkningen.

Hushållstyp: Hämtades från intervjun.

Sysselsättning: Hämtades från intervjun och delades in kategorierna sysselsatt, arbetslös samt utanför arbetskraften.

Utbildningsaktivitet: Hämtades från intervjun och delades vanligtvis in i kategorierna deltagit/ej deltagit i formell utbildning, icke-formell utbildning, informellt lärande samt hur många utbildningsaktiviteter och utbildningstimmar för de som hade deltagit i utbildningsaktiviteter.

1.1.5 Referenstider

Referenstid för objektet individ är den 30 november 2011. För lärandeaktiviteter används en mätperiod på 12 månader bakåt från den dag intervjun ägde rum. Databasinsamlingen pågick från mars 2012 till november 2012. Med andra ord varierade starten och slutet på mätperioden för olika urvalspersoner beroende på när de svarade, men längden var alltid 12 månader.

1.2. Fullständighet

Undersökningen om vuxnas deltagande i utbildning fungerar som ett komplement till annan vuxenutbildningsstatistik, till exempel Komvux- och Folkhögskolestatistiken samt Personalutbildningsstatistiken. Statistik om formell utbildning hämtas i stor utsträckning från totalregister medan Undersökningen om vuxnas deltagande i utbildning delvis täcker statistikbehovet om icke-formell utbildning.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

För att hålla nere frågeformulärets komplexitet och omfattning ligger fokus på icke-formell utbildning. Intervjupersonen listar alla utbildningar under de senaste tolv månaderna. Om det var fler än tre icke-formella utbildningar drogs tre utbildningsaktiviteter slumpmässigt varpå fördjupningsfrågor ställdes om dessa. På så sätt kan punktskattningar beräknas teoretiskt korrekt. Sannolikt är dock antalet icke-formella utbildningar underskattat på grund av minneseffekter, det är svårt att minnas alla utbildningar tolv månader bakåt. För formella utbildningar ställs endast fördjupande frågor om den senaste utbildningen (ej slumpmässigt vald) varpå punktskattningar kan vara skeva. Skattningar för antal eller andel deltagande personer i formell eller icke formell utbildning kan dock anses hålla hög kvalitet. Statistik om deltagande i informellt lärande håller låg kvalitet då begreppet är mycket svårt att definiera och intervjupersonerna kan tolka begreppet olika. Statistik om utbildningskostnader bedöms också hålla låg kvalitet då dessa frågor inte passar svenska förhållanden optimalt.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Urval

Urvalsdesign: Stratifierat obundet slumpmässigt urval

Urvalsenhet: Individ

Urvalsstorlek: 5 000

Stratifieringsvariabler: Kön, åldersgrupp och utbildningsnivå. Utbildningsnivå kodades i tre klasser efter svensk utbildningsnomenklatur (SUN 2000).

Tabell 2 – Stratifieringsvariabler

Åldersgrupp ¹		Kön	
1	25 - 34	1	Man
2	35 - 49	2	Kvinna
3	50 - 64		

¹ Ålder per den 31:a december 2011

Utbildningsnivå²

1	Högst gymnasial, kortare än 2 år
2	Gymnasial, 2 år eller längre + Eftergymnasial kortare än 2 år
3	Eftergymnasial, 2 år eller längre + Forskarutbildning

² Högsta avslutade utbildning fram till och med vårterminen 2010

Antalet strata var 18 st. Urvalet om 5 000 individer allokerades på strata för att ge tillräcklig precision i skattningarna av de viktigaste målstorheterna.

Urval av icke-formella lärandeaktiviteter: Om undersökningspersonen rapporterade fler än tre icke-formella lärandeaktiviteter, drogs ett obundet slumpmässigt urval om tre lärandeaktiviteter, för insamling av variabler avseende lärandeakti-

viteter. I dessa fall kan urvalsdesignen ses som ett tvåstegs klusterurval. Urvalsenhet i första steget (kluster) är individ och urvalsenhet i andra steget är lärandeaktiviteter.

Urvalsosäkerhet

I en urvalsundersökning är alltid skattningarna behäftade med fel beroende på att endast en delmängd (ett urval) av populationen studeras. Detta fel, kallas alltså urvalsfel. Denna slumpmässiga osäkerhet kvantifieras i form av konfidensintervall, som beräknats med hjälp av ett av SCB egenutvecklat estimationsprogram, ETOS.

Ett approximativt 95- procentigt konfidensintervall för en skattning bildas genom:

$skattning \pm 1,96 * (medelfelet \text{ för skattningen})$

Talet 1,96 motsvarar konfidensgraden 95 procent. Med ett 95-procentigt konfidensintervall menas att det *sökta värdet på målstorheten* med 95 procents sannolikhet ligger inom intervallets gränser, om andra fel än urvalsfel är försumbara och urvalet är tillräckligt stort. Tabell 2 visar ett approximativt 95-procentigt konfidensintervall för några viktiga målstorheter.

Tabell 3 - Andel deltagare i formell eller icke-formell utbildning och därav icke-formell, procent. Skattning och 95-procentigt konfidensintervall.

Redovisningsgrupp	Formell eller icke-formell utbildning	därav icke-formell utbildning
Kön		
Kvinnor	74 ± 2	69 ± 2
Män	69 ± 2	65 ± 2
Ålder		
25-34	79 ± 3	67 ± 3
35-49	77 ± 3	73 ± 3
50-64	62 ± 3	61 ± 3
Utbildningsnivå		
Förgymnasial	51 ± 3	43 ± 3
Gymnasial	72 ± 3	69 ± 3
Eftergymnasial	85 ± 2	81 ± 2
Sysselsättning		
Sysselsatt	78 ± 2	75 ± 2
Arbetslös	53 ± 8	43 ± 8
Utanför arbetskraften	48 ± 5	31 ± 4
Totalt	72 ± 2	67 ± 2

2.2.2 *Ramtäckning*

Bedömningen är att bristerna i urvalsramen inte har någon betydande effekt på statistiken.

Täckningsbrister handlar om dels **undertäckning** som finns om personer (25 – 64 år) bosatta i Sverige saknas i urvalsramen och dels **övertäckning** som uppstår om personer i urvalsramen inte längre ingår i landets befolkning.

Den **undertäckning** som finns i undersökningen beror främst på att invandringar kommer till Skatteverkets och SCB:s kännedom med viss eftersläpning. Effekten på statistiken bedöms dock vara liten.

Övertäckning beror framför allt på eftersläpning i rapporteringen av dödsfall och utvandringar. De snabba uppdateringsrutiner som *Registret över totalbefolkningen* har medför att urvalsramen har obetydlig övertäckning åtminstone vad gäller svenska medborgare, men inte riktigt lika bra för utländska, särskilt utomnordiska medborgare. Skälet är att vissa utomlands födda personer lämnar Sverige utan att anmäla det till svensk myndighet. Sådana personer skulle helst inte ingå i urvalsramen eftersom de inte längre är bosatta i landet, och bristen ifråga uppdragas oftast inte heller eftersom de inte nås för intervju. Därigenom blir de felaktigt klassade som bortfall eftersom de borde klassas som övertäckning, och denna felklassning leder till viss skevhet i statistiken.

Kompensation för täckningsbrister har vid estimationen gjorts under antagandet att över- och undertäckning tar ut varandra. Med det menas att övertäckning och undertäckning antas vara lika stora i antalet individer, och att de har samma egenskaper med avseende på undersökningsvariablerna.

2.2.3 *Mätning*

Ingen mätfelsstudie har gjorts, därför är det svårt att göra en bedömning av effekterna på resultaten. En viss underskattning av andelen deltagare i framför allt icke-formell utbildning kan dock misstänkas.

Mätförfarandet

Undersökningen har genomförts som en datorstödd intervjuundersökning. Huvudsakligen genomfördes telefonintervjuer men även besöksintervjuer förekom. Frågeformuläret är komplext då urvalspersonen först ska lista formella, icke-formella utbildningar och informella lärandeaktiviteter under de senaste 12 månaderna och sedan svara på fördjupningsfrågor för formella och icke-formella utbildningar. Informellt lärande är ett svårt begrepp eftersom definitionen av informellt lärande kan tolkas olika av undersökningspersonerna. Därför ställs bara enstaka frågor om informellt lärande.

Frågorna lämpar sig bäst för besöksintervjuer men av kostnadsskäl genomförs dock mest telefonintervjuer. Andelen telefonintervjuer av alla genomförda intervjuer var 62 procent. Ingen studie för att bedöma effekter av att olika insamlingsmetoder användes har gjorts.

De datorstödda intervjuerna (telefon/besök) kontrollerade så att endast giltiga variabelvärden registrerades. Det var heller inte möjligt för undersökningspersonen att hoppa över en fråga i frågeformuläret, men svarsalternativen ”vet inte/vill ej svara” var möjligt att ange.

Frågeformuläret

Den svenska versionen av frågeformuläret konstruerades i nära samarbete med SCB:s mättekniska laboratorium. Frågeformuläret från tidigare undersökningsomgång användes som utgångspunkt men omformuleringar samt nya frågor behövdes för att tillgodose kraven från Eurostat. När frågeformuläret var klart gjordes kognitiva tester med åtta personer för att samla information om hur frågorna uppfattas. Testpersonerna uppfattade inte att det var svåra frågor men att vissa frågor och svarsalternativ var lika andra. Har man deltagit i flera utbildningar under de senaste 12 månaderna kan det vara svårt att minnas och hålla isär dem. För att underlätta lades därför hänvisningar in i intervjuformuläret till vilken utbildning frågorna handlade om.

I december 2011 konstruerades det slutgiltiga frågeformuläret som var en omarbetad version av den som hade använts i det mättekniska testet. Frågeformuläret innehöll ca 250 frågor. Många frågor innehöll dock så kallade hoppselekteringar så de flesta svarade bara på en del av frågorna. De viktigaste frågorna är knutna till deltagande i utbildning. Utbildning indelas i formell, icke-formell utbildning och informellt lärande, se avsnitt *1.1.2 Variabler* för definition av de olika begreppen.

Nedan följer de huvudsakliga frågorna som ställdes i undersökningen:

Frågor avseende formell utbildning

Har du varit student eller lärling i formell utbildning under de senaste 12 månaderna, dvs. sedan <månad, år>?

- Ja/Nej.

Hur många formella utbildningsaktiviteter deltog du i under de senaste 12 månaderna?

- Numeriskt antal aktiviteter.

Vilken var nivån för den senaste formella utbildningsaktiviteten?

- ISCED1 – ISCED6 (Internationell standard för klassificeringar av utbildning)

Inriktning på den senaste utbildningen?

- Kodad manuellt till SUN2000Inr på 3 siffernivå.

Frågor avseende icke-formell utbildning

Har du under de senaste 12 månaderna deltagit i någon av följande aktiviteter i syfte att förbättra dina kunskaper eller färdigheter på ett område? Inkludera fullföljda eller pågående aktiviteter.

- Kurser på arbetsplatsen eller på fritiden?
- Workshoppar eller seminarier på arbetsplatsen eller på fritiden?
- Planerade perioder för utbildning eller undervisning direkt på arbetsplatsen, vilka organiserats av arbetsgivaren med hjälp av en handledare?
- Privatlektioner med hjälp av en lärare eller handledare, för vilken detta är en betald aktivitet?

Hur många icke-formella utbildningsaktiviteter deltog du i under de senaste 12 månaderna?

- Numeriskt antal aktiviteter.

Identifiering av de icke-formella aktiviteternas typ.

- Kurser
- Workshoppar eller seminarier
- Handledd utbildning på arbetsplatsen
- Privatlektioner

Frågor avseende informell utbildning

Har du försökt att lära dig något på egen hand inom arbetet eller på fritiden under de senaste 12 månaderna? Genom att t.ex. läsa en instruktionsbok, läsa på om ett ämne på Internet eller se ett speciellt tv-program?

- Ja/Nej/Vet ej.

Indikationer på mätproblem

Undersökningens 12 månader långa referensperiod misstänks ha gett upphov till mätfel. Det kan vara svårt för uppgiftslämnaren att komma ihåg all sin utbildning, och särskilt korta kurser, så långt tillbaka i tiden.

För att minska mätfelet orsakat av den långa referensperioden ombads undersökningsspersonerna att förbereda sig före intervjun. I informationsbrevet som skickades till intervjuerna före intervjun, gavs instruktioner om att försöka dra sig till minnes vilka utbildningar, kurser och annat lärande som denne deltagit i de senaste 12 månaderna.

Definitionen av de olika utbildningsformerna är inte självklar för undersökningsspersonen. Frågeformuläret designades för att fånga upp rätt utbildningsform, för varje utbildningsform gavs exempel på vad som kunde rapporteras. Intervjuerna fick också instruktioner om vilka utbildningar som ska rapporteras som formell, icke formell respektive informell utbildning genom en skriftlig handledning. Det finns ändå en risk att undersökningsspersonen blandat ihop utbildningsformerna.

Definitionen av informell utbildning är inte tydlig. Det är väldigt mycket upp till intervjupersonen att bedöma vad som ska räknas som informell utbildning. Det finns också risk för att lärande som inte är avsiktligt har rapporterats.

Frågorna som handlar om kostnader kan misstänkas vara förknippade med mätfel då det kan vara svårt att komma ihåg kostnader för de utbildningar man deltagit i. Dessa frågor har också ett högt partiellt bortfall, vilket är en indikation på mätproblem (se tabell 5).

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värden på en eller flera observationsvariabler (ex. registervariabler eller enkätfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas.

- Saknas alla värden för en individ är det fråga om **objektsbortfall**.
- Saknas enbart vissa värden, handlar det om **partiellt bortfall**.

Objektsbortfall

Följande vägda bortfallsmått har använts vid beräkning av objektsbortfallets storlek:

$$\text{Bortfallsandel} = 1 - \frac{\sum_S d_k}{\sum_S d_k + \sum_B d_k + u \sum_O d_k}, \text{ där } d_k \text{ är designvikten och}$$

u är andelen med okänd status som tillhör målpopulationen. I denna undersökning har andelen med okänd status som tillhör målpopulationen skattas utifrån information från de svarande.

Summeringarna i detta bortfallsmått har gjorts över följande delmängder:

- S: Element tillhörande målpopulationen för vilka fullständiga eller partiella svar erhållits.
- B: Element tillhörande målpopulationen som utgör objektsbortfall.
- O: Element vars målpopulationsstatus är okänd (i detta fall ej avhörda).

Tabell 4a. Objektsbortfall för viktiga redovisningsgrupper

Redovisningsgrupp	Objektsbortfallets storlek (%)
Kön	
Kvinnor	31,0
Män	37,2
Ålder	
25-34	39,1
35-44	33,6
45-64	31,4
Totalt	34,1

Tabell 4b. Typer av objektsbortfall. Procent.

Typ av bortfall	Procent
Ej avhörda (%)	12,9
Vägrare (%)	19,7
Förhindrad medverkan (%)	1,6
Totalt (%)	34,1

Partiellt bortfall

Partiellt bortfall kan bero på att en fråga är svår att svara på, är känslig eller att lämpligt svarsalternativ saknas. Högt partiellt bortfall finns i denna undersökning i frågorna som avser föräldrarnas högsta utbildningsnivå samt kostnader för olika lärandeaktiviteter och vem som betalade för dem. Detta beror huvudsakligen på att dessa fråga är svåra, det är till exempel svårt att minnas kostnader 12 månader tillbaka.

Tabell 5. Variabler med högst partiellt bortfall. Procent.

Variabel	Partiellt bortfall
Faderns högsta utbildningsnivå	30,6
Moderns högsta utbildningsnivå	22,9
Formell generell-/yrkesutbildning	12,6
Vem betalade icke-formell aktivitet 1	69,1
Vem betalade icke-formell aktivitet 2	67,7
Vem betalade icke-formell aktivitet 3	62,4
Kostnad för icke-formell aktivitet 1	10,3
Kostnad för icke-formell aktivitet 2	17,0
Kostnad för icke-formell aktivitet 3	18,5

Det var framför allt frågorna om vem som betalade för studieavgifter, böcker och studiehjälpmedel avseende icke-formell utbildning, om man inte själv betalade för den, som var svåra att svara på. Detta rör sig oftast om korta lärandeaktiviteter och det var både svårt att veta och att komma ihåg.

Metoder för bortfallskompensation

För att kompensera för objektsbortfallet har en *kalibreringsestimator* använts. Om bortfallet skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande bli skeva. Om exempelvis de svarande till högre andel deltagit i studier än de som inte svarat finns risk för överskattning av andelen som deltagit i studier.

För att försöka reducera eventuella bortfallsskevheter har vikter beräknats med hjälp av kalibrering. Storleken på kvarstående skevheter orsakade av bortfallet är dock svåra att mäta.

I korthet består kalibreringstekniken i att utnyttja registervariabler som hjälpvariabler till att ”vikta upp” underrepresenterade grupper. De bildade kalibreringsvikterna är sådana att uppräknigen ger exakta skattningar av de hjälptotaler som bildas av hjälpvariablerna. Om t.ex. män är underrepresenterade bland de svarande och kön används i kalibreringen kommer männen att få större vikt än kvinnor och skattningarna kommer att överensstämma med antalet män och kvinnor i rampopulationen. Hjälptotalerna skapades utifrån *Registret över totalbefolkningen och Sysselsättningsregistret*.

Genom att utnyttja ett antal hjälpvariabler som bedömts vara högt korrelerade med de viktigaste undersökningsvariablerna samt de okända svarssannolikheterna har målet varit att begränsa och förhoppningsvis reducera bortfallsfelen. När metoden används på rätt sätt ger den minskad stickprovsvarians och minskade bortfallsfel hos skattningarna.

I kalibreringen användes följande hjälpvariabler:

- Kön, ålder, utbildningsnivå, födelseland, sysselsättningsstatus, region, civilstånd, inkomst, urbaniseringsgrad.

2.2.5 *Bearbetning*

Dataregistrering och kodning

Dataregistrering skedde vid den datorstödda intervjun. De datorstödda intervjuerna kontrollerade så att endast valida variabelvärden registrerades.

Följande variabler kodades i undersökningen:

- Näringsgren på arbetsstället där undersökningsspersonen var anställd (kodades efter den internationella näringsgrensindelningen (*NACE Rev.2*)).
- Undersökningsspersonens yrke (kodades efter den internationella standarden för yrkesklassificering (*ISCO-08*)).
- Utbildningsinriktning för de lärandeaktiviteter som undersökningsspersonen deltagit i (kodades efter den internationella standarden för utbildningsklassificeringar (*ISCED97* se tabell 1)).

Näringsgren: Undersökningsspersonen fick ge en detaljerad beskrivning av den huvudsakliga verksamheten på arbetsplatsen, samt vad som produceras/säljs på arbetsplatsen.

Yrke: Kodades huvudsakligen under intervjun. Intervjuarna använde en lista med de vanligaste yrkena. Fall som inte kunde kodas under intervjun kodades efteråt av kodningspersonal vid SCB.

Utbildningsinriktning: Undersökningsspersonen fick för varje utvald lärandeaktivitet ange det huvudsakliga innehållet och/eller huvudämnet i utbildningen.

Intervjuarna blev instruerade att det var viktigt att erhålla så detaljerad information som möjligt från undersökningsspersonen. För att minimera felkodning av näringsgren och utbildningsinriktning, gjordes kodningen av personal som är erfaren i att koda dessa variabler. Kodningen gjordes med hjälp av datorstöd.

Granskning och rättning

Efter att data registrerats vid intervjun gjordes ytterligare kontroller av registrerade data. Logiska kontroller gjordes så att svar på olika frågor inte var orimliga i förhållande till varandra. Eftersom antalet upprättningar i denna undersökning har varit litet bedöms effekterna på de slutliga skattningarna som relativt små.

Framställning av resultat

Punktskattningar och konfidensintervall har beräknats med hjälp av ett av SCB egenutvecklat estimationsprogram (ETOS).

2.2.6 *Modellantaganden*

Inga andra modellantaganden finns än de som beskrivits ovan.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

I tabeller och diagram redovisas 95-procentiga konfidensintervall som mått på urvalsfelet. Detta mått tar endast hänsyn till urvalsfelet och förutsätter att alla andra fel är försumbara.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Insamlings-, undersöknings och publiceringsfrekvens om vuxnas deltagande i utbildning är vart femte år.

3.2 Framställningstid

Referensperiod för huvudsakliga parametrar är de 12 senaste månaderna före intervjutillfället. Intervjuer genomfördes från mars 2012 till november 2012. Statistiken publicerades av Eurostat i slutet av april 2013 och en Temarapport av SCB den 30:e januari 2014.

3.3 Punktlighet

SCB:s Temarapport publicerades en månad efter planerat publiceringsdatum, på grund av personalbrist. Rapportering till Eurostat skedde enligt plan.

B.4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Jämförelser kan göras med undersökningen ”Vuxnas deltagande i utbildning” som gjordes 2005-2006 med försiktighet då frågeformuleringarna ändrats mellan undersökningsomgångarna. De flesta variabler är oförändrade mellan omgångarna men frågeformuläret gjordes om en del under 2011 för att minska eventuella mätfel. Variablerna härleds ofta via en eller flera frågor och det handlade främst om att få en bättre struktur på frågorna samt att via bättre instruktioner från intervjuaren leda intervjupersonen i rätt tankebanor.

Det har inte gjorts någon utredning för avgöra om skillnader i skattningar mellan undersökningsomgångarna beror på en faktisk skillnad eller på skillnader i frågeformulären.

Det finns skillnader i skattningar avseende personalutbildning mellan undersökningsomgångarna och det beror främst på att definitionen av personalutbildning skiljer sig. 2005-2006 räknades endast icke-formellt lärande som helt eller delvis har bedrivits på betald arbetstid till personalutbildning. 2012 räknades både formell och icke-formell utbildning som helt eller delvis har bedrivits på betald arbetstid eller som helt eller delvis bekostats av arbetsgivare till personalutbildning.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Det är full jämförbarhet inom redovisningsgrupperna i undersökningen, exempelvis mellan kvinnor och män eller yngre och äldre.

Jämförbarheten mellan länderna är delvis begränsad beroende på olika insamlingsmetoder, referensstider och frågeformuleringar. Det är oklart vilka effekter dessa problem orsakar.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Statistiken är delvis jämförbar med SCB:s Personalutbildningsstatistik, men stora skillnader i nivåskattningar har konstaterats. Det beror på att i Personalutbildningsstatistiken är referensperioden sex månader istället för tolv månader och statistiken visar därför en lägre andel deltagare. Den kortare referensperioden i Personalutbildningsstatistiken gör det lättare för uppgiftslämnaren att komma ihåg sina utbildningar. Personalutbildningsstatistiken genomfördes senast vårterminen 2010.

Undersökningen om *Vuxnas lärande* som genomfördes 2002 liknar till stora delar Undersökningen om vuxnas deltagande i utbildning avseende frågeinnehåll, men insamlingsmetoden var postal enkät och målpopulationen personer i ålder 20-74 år. Det går därför inte att direkt jämföra de relativt stora skillnader i nivåskattningar som konstaterats.

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken publiceras i form av en temarapport som finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/UF0538. Statistik från undersökningen för deltagande EU-länder har också publicerats av Eurostat.

5.2 Presentation

Statistiken presenteras i form av tabeller, diagram och text.

5.3 Dokumentation

Framställningen av statistiken beskrivs i *Dokumentation av statistiken (SCBDOK)* som kommer att publiceras under 2015. Statistikens kvalitet beskrivs i innevarande dokument, *Beskrivning av statistiken (BaS)*. Dokumentationer finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/UF0538. Undersökningen har dokumenterats i form av en kvalitetsrapport på engelska som är utformad av Eurostat enligt Eurostats kvalitetskoncept. Kvalitetsrapporten har skickats till Eurostat i samband med dataleveransen.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Primärdata för enskilda individer finns sparade. Specialbearbetningar kan utföras på uppdragsbasis. Forskare, utredare m.fl. kan få tillgång till avidentifierat data för enskilda individer efter en särskild prövning.

5.5 Upplysningstjänster

Mattias Fritz, enheten för statistik om utbildning och arbete vid SCB.
Telefon: 019-17 62 67
e-post: mattias.fritz@scb.se